

פרשת כי תשא
תשפ"ב
גליון מס' 180

משיעורי מורינו הגאון רבי **נחום נבנצאל** שליט"א

מחלוקת הראשונים במעשה דאהרון בחטא העגל - עוד בהנ"ל, משלם עבור חמץ בפסח כדי להציל את האחרים - כמה עובדות שיש לדון בהם בכל הנ"ל

מחלוקת הראשונים במעשה דאהרון בחטא העגל

של נתינת מכשול, כי אם הצלה מהאיסור האחר החמור יותר.

ויש להוסיף ולדון בזה, אם נאמר שאין בזה איסור, אם הוא דווקא כאשר הלה היה עובר האיסור החמור על ידי עצמו, או אף אם אחרים היו מכשילים אותו באיסור החמור גם כן יש להתיר.

[ויסוד הנידון הוא שהרי לעניין לפני עיוור קיי"ל שאם היה יכול לעבור האיסור לבדו [חד עברא דנהרא] אין בזה האיסור של לפני עיוור, אך אם היה עובר על ידי אחר מבואר במשנה למלך (פ"ד ממלוה ולוה ה"ב) שעובר בלפני עיוור, ואין כאן היתר בכך שבלאו הכי היה עובר ע"י השני.

אלא שיש מקום לומר, שכל דברי המל"מ הוא לעניין לפני עיוור אבל במקום שיש להגדירו כ'הצלה' כל שלמעשה היה עובר בהאיסור החמור הרי למעשה הצילו].

ויעויין במנחת שלמה (קמא א סי' ל"ה) שדן באחד ששותה יין של ערלה, ויש אפשרות להצילו על ידי שישקוהו טבל, וכתב שם דיש להתיר, ואינו נחשב שמכשילו אלא מצילו, וטעמו משום שמדובר בבא מאליו לשתות את היין ואין כאן אחר שמשקוהו, עיי"ש.

ובחזו"א כתב (שביעית י"ב ט') - 'דהא דהקילו חכמים בספק אע"ג דספק מכשול ודאי אסור ליתן לפני עור והיה ראוי להחמיר בספיקות, משום דאם באנו להחמיר בספיקות נמי נעשה מכשול וכו' עוברין על לא תשנא ועוד כמה לאוין שאין איסורן קל מאיסור זה שאנו באין להציל אותם ממנו', עיי"ש [אמנם מיירי רק לעניין ספק לפני עיוור].

הנה בדין לפני עיוור לא תתן מכשול אשר למדו בזה איסור למושיט כוס יין לנזיר וכל כה"ג, יש להעמיד נידון יסודי, באופן שבו עתיד ה'עיוור' - הנזיר הנ"ל, להכשל באיסור, ובא הלה ומושיט לו דבר איסור קל יותר, אם הוא בכלל זה האיסור, או שאדרבה מצוה קעביד.

מחלוקת הראשונים אם הלכה כפי שנהג אהרון בעגל

והנה בגמ' בסנהדרין (י.) מבואר שהטעם שעשה אהרון את העגל, משום שראה שעם ישראל [ה'ערב רב'] הרגו את חור, ופחד שיכשלו ויהרגו גם אותו, ויהא זה חילול ד' שהוא חמור יותר ואין לו כפרה, ולכן עשה את העגל, שהוא איסור קל יותר.

ומבואר בדברי הראשונים שנחלקו אם עשה כדן בזה או לא, שבמאירי שם כתב שעל זה אמרו בוצע ברך וגו' דהיינו שלא היה לו לאהרון לעשות פשרה באיסורים, עיי"ש בדבריו.

ומאידך, ב'הדר זקנים' מבעלי התוס' על התורה כתב, שמצינו שהכתוב משבח על זה המעשה, וכמש"כ כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' עיי"ש, והיינו שעשה כראוי והמעין בדברי רש"י ותוס' על אתר, יראה שנחלקו בזו המחלוקת גופא, ודו"ק.

ולכאורה יש כאן פלוגתא לדינא, בהנידון האמור, בכל אחד שרואה את חבירו שבא לעשות מעשה איסור, ויש לו אפשרות להצילו על ידי שיכשילו באיסור קל יותר.

ואף שבעלמא אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך [והיאך נאמר לו לעבור בלפני עיוור], יש לומר שלא שייך זה אלא בשאר איסורים, אבל בלאו של לפני עיוור לא שייך זה, דאין זה המעשה נחשב כלל המעשה

עוד בהנ"ל - משלם עבור חמץ בפסח כדי להציל את האחרים

ויסוד הנידון הוא שהרי ברכישתו הכשיל את המוכר באיסור הנאה מחמץ.

אלא שבזה האופן הרי אף בהאיסור של הנאה עצמו בלאו הכי היה נכשל, על ידי הקונים האחרים שהיו באים בהמשך הזמן, ויש לדון אי מיקרי כלל מכשול בכהאי גוונא.

לשלם למוכר חמץ בפסח דמי החמץ כדי לשרפו

הנה מעשה היה באחד שהלך ברחובה של עיר בחוה"מ פסח, וראה יהודי שמוכר חמץ רח"ל, ולמען הציל את העם מאיסורי חמץ [את המוכר מבל יראה ואת הקונים מאכילה] החליט שמשלם עבור כל החמץ העומד למכירה - על דעת שלא לקנותו, וישרוף את הכל, ונתעוררה לדון אם אכן עושה בזה כראוי או לא,

[ורק כאשר היה אחד מהם עכו"ם יש לדון שהישראל המכשילו, לא חשיב אלא מסייע].

ואם כן יש לומר אף בדין, דאף שכשבא להקיף עצמו, יש לומר דאף בלא סיוע האשה היה מקיף עצמו, וכמו שכתב הגרעק"א, אך באופן דידן, שמכשילו באיסור הנאה מחמץ, אלא שרוצים לתלות באחרים שהיו קונים, בזה מבואר במל"מ דאין בזה פטור דלפני עיוור.

ולכאורה, הצד שיש עדיין להתיר בזה, הוא, דיש לתלות בפלוגתת הראשונים הנ"ל לגבי אהרון, אם מותר לאדם להכשיל חברו באיסור חמור כדי שינצל מאיסור קל.

אך יש מקום לומר שבזה כולי עלמא יודו להתיר, ודווקא בחטא העגל נקטו לאסור משום שהכשילם בעבירה שאותה לא היו עוברים, ובזה שייך לקרותו בוצע וגו', אבל כשבא לעבור את אותו איסור [ויחד עמו איסורים נוספים] אין בזה שום 'בציעה', ויהא מותר לכולי עלמא.

כמה עובדות שיש לדון בהם בכל הנ"ל

התיישבותם שם, התעורר הנידון של השכרת דירות לאינם שומרי תורה ומצוות, שלכאורה יש בזה משום לפני עיוור, שהרי יעברו בדירה זו איסורים, ומלאכות שבת על ידי החשמל שלו.

והציע הגאון הנ"ל קמיה רבינו מרן הגר"נ קרליץ זלה"ה, שידאגו המשכירים שבחדר המדרגות בבניינים אלו ידלק האור כל השבוע ברצף, ואם כן יש כאן עכ"פ הצלה פורתא, שעל ידי שישכירו להם יצילום מחילולי שבת שבחדר המדרגות בבניין אחר שהיו שוכרים.

והסכים לזה מרן בעל 'חוט שני' זלה"ה עכ"פ לעניין שעת הדחק.

עוד היה מעשה בתלמיד חכם אחד, שהיה בנו מאושפז בבית חולים במצב של פיקו"ג, ובחסידי שמים יצא במהלך השבת מכלל סכנה, אך הרופאים שם המשיכו לחלל שבת עבורו, למדידות ורישומים וכו'.

ורצה הת"ח הנ"ל, לומר לרופאים שם להזמין עבורו נהג נכרי שיעבירו לביה"ח 'מעיני הישועה', על מנת להצילם מחילולי השבת.

ונסתפק לומר שכיון שבלא"ה יחללו שבת, יש לבקש מהם שיתקשרו, אף שמכשילם כעת במלאכה, משום שבא להצילם מאיסורים רבים של כותב וכו' וכל מלאכות דשבת כחד איסורא חשיבי, או דיש לחלק בין המלאכות, וכיון שעובר מלאכות אחרות אין להתיר, וצ"ע.

ויש לדון בכל אלו הנידונים, אימת יש להחשיבו כלפני עיוור, ואימתי חשוב כהצלה, לכל השיטות דלעיל.

להציל מאיסור אחד על ידי סיוע באיסור אחר שבלא"ה היה עובר

ולכאורה יש לדמותו לדברי הגרעק"א בגליון השו"ע (יו"ד סי' קפ"א סעיף ו'), שדן באחד שרוצה לגלח בעצמו את פאות ראשו, ויעבור על ידי זה בב' איסורים [דמקיף ודניקף], אם ראוי לאשה לגלח לו, כדי שעל ידי זה לכל הפחות לא יעבור באיסור דמקיף.

ועיי"ש שכתב דאולי יש להתיר, ומבואר בדבריו, שכל שהיה האיסור נעשה בלאו הכי אין זה בכלל לפני עיוור, ויש להתיר.

אמנם נראה דיש לחלק מההיא דהגרעק"א, וכעין שמצינו במשנה למלך (פ"ד ממלוה ולוה ה"ב) והובא לעיל, שכשיש אחד שבא להאכיל יהודי נבילה, ואם לא יאכילנו יבוא אחר ויאכילו, עובר כל אחד מהם בלפני עיוור, ואין כאן היתר בכך שבלאו הכי היה עובר ע"י השני

וכעין זה סיפר הגר"ש אברמוביץ שליט"א (רבה של 'רמת יצחק'), על מעשה שאירע שם, באברך, שהיה לו שכן שאינו שומר שבת, והנה שבת אחת מתברר לו שהוא [האברך] החנה את רכבו בחניון הבניין באופן שאי אפשר לשכנו לצאת עם הרכב בצורה רגילה כי אם בעיקוף גדול, והגיע השכן ביום השבת לבקש את מפתחות הרכב של האברך הנ"ל כדי שיוכל להזיז את הרכב לצד ולנסוע.

ונשאלה שאלה אם מותר לתת לו את המפתחות, ולהכשילו בזה באיסור של נסיעה בשבת, משום על ידי זה הרי ימנע מנסיעה ארוכה יותר.

ולכאורה נראה ברור שמותר, שהרי אין מוסיף לו בזה שום מעשה איסור, וכנ"ל.

וכל זה דווקא כשבא לעשות בעצמו האיסור הנוסף, אבל אם יאמר שרק יעשה על ידי אחר [כגון שיזמין גרר לפנות את הרכב החוסם], לכאורה אין היתר, שהרי מכשיל את הגרר שלא היה אמור לעבור שום איסור בכאן.

ושמעתי מעשה בזה, שבהיות מרן הגרי"ז בוורשא בזמן המלחמה, לא היו שם ד' מינים כי אם למרן זצ"ל ולהאדמו"ר האמרי אמת מגור.

וכשהגיעו כל העם אצל הגרי"ז אמר להם שלא יברכו על הד' מינים שלו כיון שלהחיי אדם א"א לברך על זה, והלכו רבים מהם לברך על הד' מינים של האמרי אמת.

ושאלוהו בניו שהרי הד' מינים שאצל האמרי אמת פחותים ברמת כשרותם, ועדיף שיברכו על כל פנים על אלו המינים, וענה, שהוא, אינו יכול להכשילם.

עוד שמעתי בזה, מהגאון רבי נתן רוטשילד שליט"א מרא דאתרא דגבעת המורה עפולה, שבראשית

ברכות מז"ט לשמחת הנישואין
לידידינו החתן המופלג יוסף שלמה הרשטיין שליט"א
בן הגאון רבי ראובן שליט"א

-יו"ל מכתבי תנ